

# Miten määritetään itäiset mustaleppälinnut?



Leppälinturisteymällä vatsapuoli on selvästi vaaleampi, eikä oranssi väri ole yhtä täyteläinen kuin itäisillä mustaleppälinnuilla. Joensuu, toukokuu 2012. RONI VÄISÄNEN

Kreikan kielessä pääte *-oidēs* tarkoittaa jonkin kaltaista. Alalajin *phoenicuroides* nimi on suomeksi käännettynä siis ”leppälinnun kaltainen”. Ja leppälinnun kaltaisia itäiset mustaleppälinnut totta vieköön ovatkin: vain kurkku ja rinta ovat mustat ja rajautuvat oranssiin vatsaan samantyyppisesti kuin leppälinnalla. Itäisillä mustaleppälinnuilla siis myös rinta on musta, kun leppälinnalla mustaa on vain kurkussa. Lisäksi leppälinnalla alavatsa on valkoinen, kun se itäisillä mustaleppälinnuilla on oranssi, korkeintaan hieman muuta vatsapuolta vaaleampi.

Suurimman haasteen itäisen mustaleppälinnun määrittämiseen tuo leppälinnun ja mustaleppälinnun risteymä: se muistuttaa usein suuresti itäisiä mustaleppälintuja. Tällaisia hankalan näköisiä risteymäyksilöitä on havaittu Suomessakin useita. Poikasia tuottaneita sekapesintöjakin on todettu esimerkiksi Turussa vuonna 2007. Risteymän mahdollisuus on siis todellinen ja täytyy ottaa määritystilanteessa huomioon, aivan samoin kuin esimerkiksi sepelsieppoa määrittäessä on pohdittava sepele- ja kirjosiepon risteymän mahdollisuutta.

Tärkein itäisten mustaleppälintujen määrittämiseen pureutuva artikkeli on julkaistu Dutch Birdingissa. Siinä kuvataan itäisten mustaleppälintujen ja leppälinturisteymien eroavan toisistaan vatsan värityksen sekä siipikaavion osalta. Risteymillä on vatsassa yleensä selvästi valkoista väriä.

Vatsan vaalean värityksen lisäksi mustan rinnan rajautuminen epätarkasti voisi olla risteymään viittaava tuntomerkki. Rinnan värirajan

selvyys vaihtelee myös jossain määrin eri alalajien välillä. Inkoon linnulla rinnan väriraja on selvärajainen, ja sen puolesta lintu sopii täysin mustaleppälinnuksi. Useissa kuvissa näkyy, että alavatsa on hieman vaaleampi kuin muu vatsapuoli. Lisäksi ylempänä vatsassa on joitakin vaaleampia höyhenten kärkiä. Tämä ei kuitenkaan ole esimerkiksi *phoenicuroidekselle* mitenkään poikkeuksellista. Monilla museoyksilöillä on hyvin samankaltainen vatsapuolen väritys kuin Inkoon linnulla: oranssi väri on syvimmillään heti mustan rinnan alla ja vaaleenee jalkoväliin.

Inkoon linnusta on runsaasti hyviä valokuvia, ja kaikki niissä näkyvät tuntomerkit sopivat tunnettuun mustaleppälinnun vaihteluun, eikä mikään yksityiskohta viittaa siihen, että kyseessä olisi risteymä.

Mustaleppälinnalla on useita punavatsaisia alalajeja: *ochruros*, *phoenicuroides*, *rufiventris* ja *semirufus*. Kaksi viimeksi mainittua ovat selvästi mustaselkämpempiä kuin *phoenicuroides*. Alalajilla *ochruros* puolestaan rinnan ja punertavan vatsan välinen väriraja on usein epäselvempi ja rinnan musta väri jatkuu usein alemmas vatsaan kuin *phoenicuroideksella*.

Kaikki Inkoon linnun tuntomerkit sopivat alalajiin *phoenicuroides*, joka on alalajeista pisimmän matkan muuttaja ja lienee siten myös todennäköisin harhautuja Pohjois-Eurooppaan. Syksyllä 2010 sekä Ruotsissa että Englannissa pyydystettiin itäiset mustaleppälinnut, jotka on DNA-tutkimuksissa todettu *phoenicuroideksiksi*. Vahva todiste alalajin satunnaisesta Eurooppaan harhautumisesta on siis olemassa.

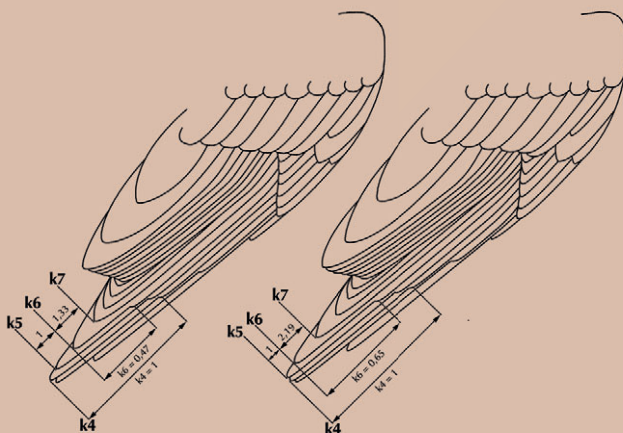
Jyrki Normaja

## Kiitokset

Magnus Hellström arvioi linnun määrittästä rareiteetikomitean pyynnöstä.

## Lisää mustaleppälinnuista:

Steijn, Laurens B. 2005: Eastern Black Redstarts at IJmuiden, the Netherlands, and on Guernsey, Channel Islands, in October 2003, and their identification, distribution and taxonomy. Dutch Birding 27(3):171–194



Leppälinturisteymät (vasemmalla) ja itäiset mustaleppälinnut (oikealla) eroavat toisistaan siipikaavion perusteella. Risteymillä 5. ja 6. käsivanan kärkien etäisyyden suhde 6. ja 7. käsivanan kärkien etäisyyteen on 1:1,33 (itäisillä mustaleppälinnuilla 1:2,19, Inkoon linnulla 1:2,50). Edelleen risteymillä 4. käsivanan kovertuman pituuden suhde 6. käsivanan kovertuman pituuteen on 1:0,47 (itäisillä mustaleppälinnuilla 1:0,65, Inkoon linnulla 1:0,66). DUTCH BIRDING



Mustaleppälinnun alalajeilla *rufiventris* (kuvassa) ja *semirufus* selkäpuoli on tummempi kuin Inkoossa nähdyllä alalajilla *phoenicuroides*. Bharatpur, Intia, 20.1.2013. JYRKI NORMAJA